

דוח עבוד המחלקה למקלט מדיני בצרפת

בגדאד, ינואר 1979

התעוררתי משנתי, ומיד הפניתי את מבטי לשעון הקיר שבחדר הגדול. השעה הייתה כמעט שש בבוקר. נשמתי לרווחה שכן האוטובוס שעמד להסיע אותי מבגדאד לדמשק היה אמור לצאת בשעה תשע וחצי. ערב קודם לכן, לפני שהלכתי לישון, הכנתי תיק גב קטן. בני משפחתי עדיין ישנו בחדר רחב המידות ששימש בלילות לשינה וכימים לחיים תוססים. הם ישנו בבגדי היום-יום שלהם על מזרנים בלויים שהיו פרושים על רצפת הבטון הלחה. אמי ישנה במרכז החדר, ולצדה אחיותי הקטנות נהרין ומארי. בעברו השני של החדר ישנו זה לצד זה רובין וג'ון. בפינת החדר, על ערימת בגדים ישנים, ישן אבי, וטדי ושמשון ישנו על שני ספסלי עץ ארוכים. נשכבתי לצד אמי, נשקתי לראשה ולחשתי לה, "יאם, יאם, קומי, אמא, אני עומד לנסוע, ויכול להיות שלא נתראה עוד".

"השתגעת? לאן אתה נוסע, יא אבְנִי?" היא אמרה בקול חרישי.

"להוליווד, עניתי לה, "שכחת את החלומות שלי, יא אַמִּי?"

"להוליווד הוא נוסע, סיננה בקול רפה, ואחר כך עצמה שוב את עיניה.

"כן, יא אמא. להוליווד, הגברתי את קולי, "את לא מאמינה לי?"

היא לא ענתה.

התקרבתי אל מארי, נשקתי לה ולחשתי באוזנה, "בוקר טוב, יא

מארי..." אבל היא לא התעוררה.

"אוי!" שמעתי את נהרין מזדעקת, "אני חייבת ללכת לבית ספר!"

קפצתי עליה ונישקתי את פניה וצווארה. "נהרין, אני נוסע לאמריקה".
הכרזתי.

נהרין היפה חייכה ואמרה, "תן לי ללכת לשטוף את הפנים".
"אבל, יא נהרין, אמרתי לה, "הפנים שלך יותר זכות מהמים".
אחר שבתי והתבוננתי בפניה של מארי הישנה. יא אללה, כמה אהבתי
אותה. תמיד הייתי מבטיח לה שכשאהיה במאי, היא תהיה גיבורת
הסרטים שלי.

"מתי תגיע לאמריקה?" שאלה נהרין.
"בעוד חודש, אולי חודשיים," עניתי לה.
לפתע, מתוך שנתה, התערבה אמי, "יא מג'נון, הרי אתה תחזור תוך
יומיים-שלושה".

השלכתי את עצמי עליה ונישקתי אותה. "לא בא בחשבון. אני כבר
לא אחזור. תאמיני לי. רק נשקי אותי בבקשה לפני שאסע, זה כל מה
שאני מבקש ממך."

היא פקחה את עיניה. "קרב את הראש שלך, יא מג'נון," אמרה
ונשקה לי.

התקרבתי אל אבי ונישקתי גם אותו. הוא התעורר וחיוך על שפתי.
סימנתי לו בתנועות ידיים. את ידי הימנית פרשתי ופילחתי איתה את
האוויר, מלווה את התנועה בקול נשיפה חזק. אחר כך הכיתי באצבע
המורה הימנית שלי על חזי, ואז הפניתי אותה כלפי הרצפה. אבי הבין
שאני מודיע לו על נסיעה עכשיו, היום. הוא חיך, קם ממיטתו והלך
למקלחת. כעבור רגעים אחדים חזר בפנים רחוצות ובשיער מסורק
לאחור כדי להיראות יפה ברגע הפרידה. חיבקתי אותו ממושכות. הוא
חזר לשבת על מיטתו והתבונן בי בחיוך. ואני הרמתי את תיקי הקטן
על כתפי, הפרחתי לעברו נשיקה ועזבתי את הבית.

לפני שהאוטובוס עזב את בגדאד, התקרב לחלוני אחד מעובדי חברת
האוטובוסים ותחב לתוכו את ראשו. הוא הצביע על שלוש גברות

שישבו במושב שלפניי ואמר, "יש לך מזל. אתה נוסע עם שלוש פרוצות".

הסתכלתי לעבר הנשים, וניחוח הבשמים שלהן חדר לאפי. "אללה יְחַלֵּיכ, יא חאג', מה זאת אומרת פרוצות?" לחשתי בתמימות באוזני הגבר עם הַכַּאפִּייה והעֶקָאל שישב לצדי.

"הוא התכוון לַגְּחֻבּוֹת, ענה לי האיש בזריזות, "זונות, יא אבני". ואחר כך הוסיף בקול רם, כאילו התכוון שישמעו, "קוראים להן גם ארטיסטיות".

האוטובוס חצה את פְּלוֹג'ה. נזכרתי שבילדותי הייתי גונב עם חבריי את חוטי הנחושת שהנשים היו תולות עליהם את הבגדים, והיינו מוכרים אותם בַּפְּלוֹג'ה. כעבור רבע שעה החל האוטובוס לנסוע במקביל לרכסי הרים וגבעות. הוצאתי את ראשי מבעד לחלון והשקפתי לעבר אֶלְחַבְאֲנִיָה, העיר שנולדתי בה. השמש קפחה בחוזקה, וקרניה השתקפו על פני נהר אֶלְחַבְאֲנִיָה. אוי, כמה ששנאתי את הנהר ההוא. לעולם לא אשכח את שעת השקיעה העצובה ההיא, כאשר הגיעה אלינו הידיעה על טביעתו של חברי אלכסיי. אָבֵל כבר ירד אז על כל העיר. אלכסיי היה בן שש־עשרה בלבד. "הוא כל כך רצה להיות נזיר, אמרה אז אמי, ונשות העיר הסכימו כולן כי אללה אסף את אלכסיי אליו משום שהיה נער יפה, מחונן וישר דרך. כאשר שמע ג'ליל הרוב את דברי הנשים, יידה אבנים לעבר זגוגית חלון הראווה של חנות הנעליים "Bata", ניפץ אותו וצעק בכל כוחו, "אני רשע, אני רשע". הוא נגרר באוזניו אל תחנת המשטרה, אך גם לשוטרים המשיך לשיר, "אני לא טוב, ולא ישר, ואני לא רוצה שאללה יאסוף אותי אליו, והשוטרים צחקו ושחררו אותו.

אחר כך חצה האוטובוס את העיר אלרמאדי שחייתי בה שנים אחדות. נרדמתי, ולא התעוררתי עד ששמעתי את שאון הנוסעים במעבר הגבול עיראק־סוריה. הנהג דרש שנרד לבדיקת המזוודות ולהחתמת הדרכונים. עשינו כדבריו ואחר עלינו כולנו בחזרה אל האוטובוס,

למעט שלוש הגברות - להן נאלצנו להמתין יותר משעתיים. כאשר הנוסעים מחו על כך, סינן האיש שישב לצדי שהפרוצות האלה לא בוחלות בדבר, הן מחפשות קליינטים אפילו במעבר הגבול.

כאשר הגברות חזרו, הן נראו מעוררות חמלה, ורק אחרי שהאוטובוס חצה לשטח סוריה, סיפרו לנו שהשוטרים סחטו אותן ואיימו עליהן באונס אם לא ישלמו להם שוחד. אחת מהן סיפרה במבטא לבנוני שלמרות הדולרים הרבים ששילמו להם, הוסיפו השוטרים להתעלל בהן. "הם שודדי דרכים, אלה, ולא שוטרים," סיננה. ואחרת הבטיחה במבטא מצרי שלא תחזור לעולם למדינה הזאת, שרק פושעים ורוצחים יש בה.

"בבקשה מכן, יש גבול למה שאפשר לומר," אמר שכני לספסל הנסיעה. והלבנונית אמרה, "איזה גבול איזה? אתה לא רואה איך הם מתנפלים על הנוסעים? היית צריך לבוא להגן עלינו". והגבר ענה בכעס, "שאני אגן עליכן, אגן על פרוצות?" ושלושתן צחקו ואמרו בבת אחת, "פרוצות, מה זאת אומרת פרוצות?" והאיש הביט לעברי ואמר, "יא אבני, תסביר להן למה התכוונתי." "הוא מתכוון לזונות," אמרתי במבוכה. והשלוש צחקו ואמרו יחד, "אה, זה יותר יפה".

בדמשק ביליתי יומיים כמו תייר רגיל, ואחר כך התחלתי לחפש עבודה. בכניסה לאחד הבניינים ראיתי מודעה: "חברת ביטוח מכוניות בקומה החמישית מחפשת קלדן במכונת כתיבה בערבית." במשרד בקומה החמישית ישב רק המנהל, איש זעוף פנים בשנות השישים לחייו. הוא אמר שהמזכירה שלו בחופשת לידה וערך לי מבחן, שעמדתי בו בהצלחה. כשבוע לאחר שהגעתי לדמשק, הגיעו שני אנשי ביטחון סורים לחדרי במלון וביקשו ממני להתלוות אליהם. כעבור שעות המתנה רבות בחדר לח וקר הגיעו שני חוקרים והחלו להציג לי שאלות מזורות. אחד מהם שאל אותי, "מה אתה עושה בדמשק?" "באתי לעבוד," השבתי, "כי אני רוצה להגיע למזרח ביירות ומשם לאמריקה, לעבוד בקולנוע". והשני שאל אותי, "איך מגיע אדם מארץ עשירה לעבוד בארץ ענייה?"

הרי הסורים נוסעים לעבוד אצלכם בעיראק. אתה בטוח שלא הגעת בעניינים אחרים?" ואני עניתי, "חלמתי על הנסיעה הזאת הרבה שנים, וכשסיימתי את השירות בצבא, החלטתי לנסוע למרות שלא היה לי מספיק כסף. רציתי להרגיש שתוכנית הנסיעה שלי יצאה לפועל". "יצאה לפועל, הא?" אמר אחד מהם והכה אותי בצוואר. "כן, אני נשבע לך, אמרתי בקול מתחנן. "מה אתם רוצים ממני?" האחר סטר על לחיי ואמר, "יא פֶּלֶב, אתה עוד מעז לשאול אותנו שאלות?" אבל עמיתו הרגיע אותו ואמר, "עוזב אותו. יגיע עבד אלעזים, והוא כבר ידע איך לטפל בו".

לאחר זמן־מה נכנס גבר גדל מידות, ובידו מוט עץ שחתיכת זכוכית קטנה מחוברת אליו. הוא הניח אותו על הרצפה ואמר לי, "בשבוע שעבר היה כאן אידיוט אחד שלא הודה עד שחצי מהמוט הזה עם הזכוכית נכנס לו בתחת. אני מציע לך להיות יותר חכם ממנו".

לא האמנתי לו. "למה אתם עושים את כל זה?" שאלתי, "תאמין לי, אדוני, ואללה לא עשיתי שום דבר רע לאף אחד. אני מוכן לעזוב את הארץ תכף ומיד".

"בסדר, בסדר", אמר האיש. אבל במקום להניח לי, הוריד את חגורת העור ממכנסיו והתחיל להצליף בי. וגם כאשר נפלתי על הרצפה, המשיך להצליף ולבעוט.

"למה אתם מרביצים לי?" פרצתי בככי, "לא עשיתי לכם כלום". אבל האיש המשיך להכות אותי. "כלבים, קיללתי, אני אתלונן בשגרירות." ואז הנחתי את ראשי בין הברכיים בניסיון נואש להגן עליו, והאיש המשיך להצליף בי עד שהתעייף, ירק עליי ויצא.

כשפקחתי את עיניי, הרגשתי באור היום חודר לתוך החדר. אחד החוקרים הופיע ודרש ממני שאשב על הכיסא. התיישבתי. אחר כך נכנס קצין בדרגה בכירה, התבונן בי וציווה עליי לקום על רגליי. נעמדתי. הוא ביקש שאפשוט את מכנסיי, וכך עשיתי. אחר הורה לי לפשוט את בגדיי התחתונים, וצייתי. הקצין נפנה אל החוקר השני ואמר, "הוא לא יהודי". לאחר שווידאו שאינני מרגל יהודי־עיראקי, הם שחררו אותי. הקצין

טפח על כתפי והסביר לי שהם חשדנים בגלל התככים של האימפריה האמריקאית והציונות ומעלליהן באזור. הוא אף המליץ לי לשנות את שמי.

יצאתי מהבניין, אשר ניצב קרוב לשכונת אלצ'אלחיה, בלי שייתנו לי מים לשתות או אוכל כמעט חמישים שעות. צעדתי מיד לעבר המלון, התקלחתי והודעתי לעובד המלון שאני עוזב את סוריה בו ביום. "עכשיו שיצאת מהמעצר בשלום," אמר לי הלה בצחוק, "אתה יכול להישאר פה ולעבוד. חאלס, עברת את המבחן".

למחרת הלכתי לחברת הביטוח שעבדתי בה כמה ימים וסיפרתי למנהל על מה שקרה. הוא התחיל לרעוד, ואז דחף אותי אל מחוץ למשרד והכריז שהוא לא רוצה שוב לראות אותי אצלו, אבל אני לא הנחתי לו עד ששילם לי על ימי העבודה שלי. אחר כך הלכתי לתחנה המרכזית ושריינתי מקום במונית שירות למזרח ביירות.

כאשר הגענו למזרח ביירות, הייתי הנוסע היחיד במונית. הנהג שאל אותי איפה אני יורד, ומשלא ידעתי להשיב על שאלתו, הוריד אותי בתחנה האחרונה, בכיכר אלש'הראא' באלא'שרפ'יה. הסתובבתי קצת באזור, ואחר שמתו פעמיים אל בית מלון קרוב, בשם "אלכסנדרה". שם דרשו את הדרכון שלי וחמישים וחמש לירות לבנוניות מחיר החדר.

שילמתי את הסכום ויצאתי להסתובב ברחובות. חלפתי על פני כנסיית "מרים הבתולה", ובחנות למכשירי כתיבה קניתי כהרגלי מחברת ועט. לאחר שעה של שיטוט הגעתי לרחוב צר שהוביל אל הים. פתאום שמעתי קולות נפץ, ואי-שם במרחק ראיתי טילים נוחתים וזורעים הרס. החלטתי לשוב אל המלון, אולם לפתע התקרב אליי ג'יפ צבאי, ובטרם הספקתי להבין מה קורה, הרגשתי אגרוף מוטח בפניי.

התעוררתי בחדר חשוך. שמעתי את שאון הים החזק והרגשתי כאילו אני בתוך סירה. הנחתי את ידי על בטני. הייתי רעב. ניסיתי להרגיע את עצמי שאלו לא שייכים לפלנגות, ושאם אומר להם שאני אֶשׁוּרִי ושהגעתי כדי להגר לאמריקה באמצעות אחת העמותות הנוצריות, הם ישחררו אותי.

כעבור כמה שעות הגיע גבר קירח ואמר לי בכעס, "ראית את הטילים של הפלסטינים והסורים? הם פוגעים במטרות שלהם בדיוק רב. אתה יודע למה? כי מרגלים מספקים להם מידע". אמרתי, "בני זונות". הוא התבונן בי בחיוך, "מי?" עניתי, "המרגלים". הוא סטר לי בכוח, "יא אָבן שרמוטה, אם המרגלים בני זונות, למה אתה עובד איתם?" אחר כך התנפל עליי במכות. "אתם טועים," חזרתי ואמרתי, "אני אֶשׁוּרִי ואני רוצה לנסוע לאמריקה". אבל האיש היה נרגז מאוד. הוא קילל, הכה אותי, בעט בי ואמר, "כולכם מגיעים לכאן עם סיפורים". התנחמתי בסוד שהחזקתי בלבי: בפעם הראשונה שמעתי את הקללות הללו במבטא לבנוני, והן נשמעו לי מצחיקות.

כעבור רגעים אחדים הגיע גבר אחר, שאל, "פייר, אתה צריך עזרה?" והחל גם הוא להכות אותי במקל עבה. בכיתי וקיללתי. בהמשך אותו היום הגיע איש מהודר ויפה תואר כמו השחקנים בסדרות הלבנוניות שצפינו בהן בטלוויזיה העיראקית. הוא שאל אותי על שהותי בדמשק, וסיפרתי לו שעינו אותי שם. הוא שאל בעודו צוחק: "עינו או אימנו אותך?" הוא הדליק סיגריה בעלת ריח מבחיל. אחר כך למדתי שזו סיגריית "ז'יטאן". סיפרתי לו את סיפור הגעתי למזרח ביירות ועל כוונתי להמשיך לאמריקה. הוא אמר לי שהעמותות הללו נסגרו עם פרוץ מלחמת האזרחים והציע לי לומר את האמת, שאם לא כן, אין הוא אחראי למה שיקרה לי. אחר כך הגיע נער מתבגר, בן ארבע-עשרה בערך, והביא לי בקבוק מים ואוכל. אף על פי שהייתי רעב, אכלתי בקושי את מה שהתברר אחר כך שהוא מְנְקוּשָׁה, סוג של פיתה ערבית עם זעתר. לא עבר זמן רב עד שהבנתי כמה תמים הייתי. חשבתי שהם יטפלו בי בעדינות, אבל לעומת ביירות היה מעצרי בדמשק משחק ילדים. אנשי הפלנגות עינו אותי, מפנים כלפיי את כל האיבה והשנאה שרחשו לסורים ולפלסטינים.

ביום השלישי הגיע צעיר והורה לי בקור לקום ולבוא איתו. הוא היה כבן עשרים וחמש, לבוש במכנסי ג'ינס ובחולצה לבנה, בדיוק כמוני.

חצינו מעבר צר. מולנו הבחנתי בגבר הקירח. הוא הזדרז לעלות לרכב צבאי ופקד, "טוני, אל תבזבו הרבה זמן איתו". הצעיר הביט לעברי ואמר בזלזול, "שמעת? אתה יודע למה הוא התכוון? זה הממונה עליי, והוא דרש ממני שאזרוק אותך לים". חזרתי בפניו על סיפורי כשאני מתחנן בפניו, "אללה יח'ליכ, יא טוני. תאמין לי, אני חף מפשע. אני לא יודע כלום, לא על המלחמה ולא על לבנון". אבל הוא רק בעט באחוריי ושג, "תתחיל לצעוד לפניי, יא בן כלב. אתם הרסתם לנו את הארץ".

בסוף המסדרון הצר, ליד גדר בטון עבה הצמודה לים, עצרנו. טוני החל לשחק באקדחו והביט לעבר הים. "יש לך הזדמנות אחרונה," אמר לי, "אם תספר לי למה הגעת לכאן, אני מבטיח לך שתשתחרר. תחשוב טוב-טוב, יש לך חמש דקות". אחר התיישב על ספסל האבן הקרוב לים, הוציא חפיסת ז'יטאן כחולה והצית סיגריה. "אתה חייב לספר לי הכול לפני שאסיים את הסיגריה," אמר.

"יא טוני, אמרתי לו ברוגע מעושה, "תקשיב לי טוב, בבקשה ממך. אני ממשפחה אשורית ענייה. תמיד חלמתי לנסוע לאמריקה כדי לעשות קולנוע. תאמין לי, יא טוני, אני לא עובד באיזה ארגון פוליטי או לא פוליטי. אני אומר לך את האמת". טוני השליך את הסיגריה למים והצמיד את קנה האקדח שלו לרקתי. "אם תהרוג אותי הרבה אנשים יהיו עצובים," אמרתי לו בתמימות. והוא ענה לי, "אף אחד לא יתעצב על מותו של מרגל שכיר". "אני בסך הכול רוצה לעשות קולנוע, אני לא מרגל," התחננתי. "טרוריסט עלוב," אמר לי טוני, "אתה יודע מה זה קולנוע? אתה לא הגעת כדי להטמין פצצה בכנסייה או בבית ספר? מה אתה יודע על קולנוע, יא בן שרמוטה? איבדת את ההזדמנות האחרונה שלך, חתם. "אני יודע הכול!" צרחתי, "אני לא כמוך וכמו החברים שלך. אתם יודעים רק להרוג ולעשן ז'יטאן".

הרגשתי את קנה האקדח ברקתי. עצמתי עיניים והקשבתי להלמות לבי. כעבור רגעים אחדים של שתיקה הוא שאל, "אתה מכיר את

גודאר? אתה מכיר אדם בשם ז'אן לוק גודאר? "רצייתי להניד בראשי לשלילה, אבל לא העזתי מכיוון שפחדתי שיפלוט כדור שיפלה את ראשי." לא, "עניתי בקול חרישי. הוא שאל אותי שוב, "ועל ה- Nouvelle Vague - הגל החדש - שמעת?" "לא, עניתי. "יא בן שרמוטה!" צעק. "איך אתה רוצה שאאמין לך שאתה חולם על עבודה בקולנוע אם אתה לא מכיר את ז'אן לוק גודאר ולא שמעת על הגל החדש? הא? נתתי לך הזדמנות אחרונה ופישלת."

באותו רגע פרצה מפי זעקה רמה, "אני יודע הכול על ג'ון פורד, ג'ון ויין, הנרי פונדה, ג'יימס סטיוארט, גארי קופר, מורין או'הרה. אני מכיר את קתרין הפבורן ורוי רוג'רס מלך הקאובויים. אני מכיר את ויקטור מ'צ'ור, אווה גרדנר, גרגורי פק, אלן לוד, ורה מיילס, רנדולף סקוט, קלארק גיבל. אני יודע הכול על מרלון ברנדו, מרילין מונרו, אוליביה דה הבילנד, ריצ'רד וידמרק, ג'יין ראסל, רוברט מיצ'ם, אודרי הפבורן, רוק הדסון, ג'יימס דין, ג'ין טירני, קלינט איסטווד, פול ניומן. אני מכיר את רוד טיילור, לי מרווין, המפרי בוגארט, בוב הופ, ארול פלין, ג'ואן קרופורד, דין מרטין. אני יודע הכול על נורמן ויזדום, על צ'רלי צ'פלין ועל מונטגומרי קליפט. אני מכיר אפילו את קינג קונג ופרנקנשטיין."

כאשר נרגעתי, שמעתי את טוני צוחק. פקחתי את עיניי וראיתי שהוא החזיר את האקדח למקומו מתחת לחגורה. "תקשיב לי, יא קאובוי," הוא אמר, "הקולנוע ההוליוודי הרבה פחות טוב מזה של הגל החדש." "יכול להיות," עניתי לו. "נזכרתי בקריאקוס, מורי הראשון לקולנוע. הוא שאל אותי פעם, "אם מישהו ישאל אותך מיהו התסריטאי הטוב ביותר בעולם, מה תאמר לו?" ואני עניתי, "תן לי לחשוב קצת". קריאקוס צחק אז ואמר, "יא עזיזי, אל תחשוב יותר מדי. זה אלוהים. כן, אלוהים הוא התסריטאי הטוב ביותר. הוא כתב את התסריט הזה שכולנו חיים בתוכו."

ישבתי במושב האחורי במונית בדרך ממזרח ביירות לדמשק, נהנה מן הנופים היפים ומהרהר בטיבם של סופים הוליוודיים. אחר הצהריים

הגענו אל התחנה המרכזית בדמשק, ומיד עליתי על מונית לעמאן. בערב, בסביבות השעה עשר, הגענו אליה. אני זוכר שהיה קר ושהייתי רעב. קניתי כריך ואחר כך הלכתי לרחוב המלך פייצל, ואף על פי שלא היה לי מספיק כסף נכנסתי למלון בשם "אטלס" שהיה הראשון שנקרה בדרכי.

בבוקר צררתי את כל חפציי במזוודה והשארתי אותה במשרד הקבלה. אמרתי לפקיד שאני הולך לבנק. שעות הסתובבתי ברחובות עד אשר ראיתי מוכר תה צעיר ונאה. הוא עמד בכניסה לאחד הבניינים ומכר תה לעובדי בתי המסחר והחנויות בסביבה. אמרתי לו שאני משתוקק לכוס תה אבל אין לי כסף. הצעיר צחק והנהן בהסכמה. אחרי שהכין לי את התה הגיש לי סיגריית "מרלבורו" ושאל אותי אם אני רעב. "מת מרעב!" אמרתי לו, והוא הזמין אותי לשבת. אחר כך הביט בעוזרו הצעיר ואמר, "יא מַחְמַד, לך תביא צלחת חומוס עם בשר לחבר שלנו".

מוכר התה הצעיר, ששמו היה תאופיק והתברר לי שהוא פלסטיני, נתן לי חצי דינר. קניתי קופסת סיגריות ומחברת להערות והשתרעתי על מדרגות התיאטרון הרומי עד שעות אחר הצהריים. הרהרתי בצרות שפקדו אותי, אבל התקשיתי להסביר אותן לעצמי. תחושה עזה שאני חי בתוך סרט תקפה אותי. את כל היום שלמחרת ביליתי בשיטוט ברחובות. בבוקר אותו היום הלכתי שוב לתאופיק. "מצאת עבודה?" הוא שאל אותי, "יא תאופיק", עניתי לו, "לא חיפשתי עבודה, ביליתי את כל היום במחשבות".

"לא נורא", הוא צחק, "המחשבות עוזרות לפעמים". אחר כך נפנה למחמד שהיה אחיו ואמר, "היום אנחנו צריכים להאכיל את האורח שלנו באומלט גבינה". כולנו צחקנו. בצהרי אותו יום נתן לי תאופיק עיתון ירדני ואמר לי שיש שם הרבה מודעות דרושים, ואכן מצאתי בו מודעה של חברת פרסום המחפשת קלדן במכונת כתיבה. הלכתי ישירות למשרד החברה, אך למרבה האכזבה, סיפר לי גבר חביב

שפגשתי שם שפרסם את המודעה כמתווך לחברה אחרת, ושהמשרה כבר אוישה. אחר כך הביט בי בחמלה ושאל אם יש לי בעיות כספיות. עניתי בחיוב, והוא אמר שהוא צריך קלדן במשרד, אבל אינו יכול לשלם שכר גבוה. הוא הציע שאישן במשרד עד שמצבי ישתפר, ואני הסכמתי מיד. כאשר נתן לי סכום קטן מראש הלכתי לבית המלון ושחררתי את תיקי. וג'יה אלנג'אר, זה היה שם המנהל, היה עורך דין וסופר ידוע בירדן. על קירות המשרד תלה את הפרסים הספרותיים אשר זכה בהם. מרבית העבודה שלי הייתה להדפיס את מודעות האבל היומיות, קלישאות מוכרות שלא השתנה בהן דבר ממודעה למודעה, למעט שם המת ושם המשפחה המתאבלת. כבר מן היום הראשון השתלטתי על המלאכה והייתי מנסח את המודעות תוך רגעים אחדים:

בשם אללה אלרחמן אלרחים/שבט פלוני אלמוני וקרוביו מבכים בכאב ובצער את לכתו של החאג' מחמד מחמוד עבדאללה אשר הסתלק אל בוראו ביום שישי האמור, כך וכך. נרחמים יתקבלו בבית אביו אחמד בג'בל אלנזיף, מימין לבנק האסלאמי, במקביל לכניסה למשרד הדואר המרכזי, אחרי תחנת המוניות, בחסדו של אללה באנו ובחסדו נלך.

הקלדתי יותר ממאה מודעות כאלה ביום. חששתי שאם המוות ימשיך לקטול בקצב הזה, יום אחד תתרוקן ירדן מתושבים; אז אולי תמצא ישראל בירדן את הארץ המובטחת החדשה ותכבוש אותה. בשעות הצהריים, כאשר וג'יה אלנג'אר היה מגיע, הייתי הולך להביא צלחת גדולה של חומוס עם פול ובקבוקי בירה, ואז היינו משוחחים קצת על העבודה. אחר כך היה עוזב את המשרד, ואני הייתי נשאר להמשיך בעבודתי. בזמני הפנוי הייתי כותב סיפורים קצרים. יום אחד כתבתי סיפור קצר. קראתי לו "קיצה מאוחרת" והבאתי אותו לעורך התרבות בעיתון "אלדסטור". הוא פרסם אותו מיד. הסיפור היה על גבר שלא מפסיק לדבר על תשוקתו לעשות קולנוע. אך יום אחד, בעודו יושב על

מדרגות התיאטרון הרומי בעמאן, הוא מבין שכבר חצה את גיל חמישים בלי שהגשים את חלומו. כאשר המציאות המרה טופחת על פניו, לבו עומד מלכת והוא מת. לאחר שווג'יה אלנג'אר קרא את הסיפור, הוא שאל אותי אם כך אני רואה את עתידי.

חוץ מלהעסיק אותי בעבודה השגרתית במשרד, היה אלנג'אר שולח אותי לעתים להביא עיתונים וכתבי עת אל מנהיג פלסטיני בשם עבד אלג'ואד צאלח. בהמשך גיליתי שהיה ראש מועצת אלפירה בפלסטין, וישראל גירשה אותו לירדן. הוא היה חבר בהנהגת הארגון לשחרור פלסטין.

בתוך חודשיים החל מצבי להשתפר. התחלתי לפרסם סיפורים קצרים בעיתונים ולחשוב על אפשרות כתיבת תסריט לסרט ארוך. אולם יום אחד בשעות הצהריים, בעוד וג'יה אלנג'אר ואני סועדים את לבנו, פרצו למשרד ארבעה אנשי ביטחון וכיוונו אלינו אקדחים. אחד מהם סטר על פניו של וג'יה אלנג'אר וגרר אותו החוצה, בעוד האחרים עורכים חיפוש במשרד, ואילו אחר ניגש אליי והפיל אותי בכוח על הרצפה. הוא שאל אותי אם אני פלסטיני, ועניתי לו שאני עיראקי. הוא סטר לי בכוח והחווה בראשו לשני גברים. השניים תפסו אותי והכניסו אותי למכונית מרצדס. נכלאתי בתא מעצר בבניין שירותי המודיעין הירדניים, ושם עינו אותי עינויים קשים כל כך שלעומתם היו העינויים של הפלנגות בלבנון נעימים. הם שאלו אותי לשם הארגון הפלסטיני שאני חבר בו ומיהו מנהיג התא שמפעיל אותי, ועם כל שאלה בעטו וחבטו בי. ואני, שהייתי על סף עילפון, ענית, "ואללה אלעזים, אני לא מכיר אף אחד. תאמינו לי, אני לא מכיר אף ארגון. פשוט ענית למודעה בעיתון על משרה פנויה. אתם יכולים לבדוק במודעות שהתפרסמו בעיתון 'אלראי'".

שלושה גברים המשיכו להכות אותי מכות נמרצות. אחד מהם אף שפך עליי מים חמים. "אתם פושעים. אתם רוצים להפיל את המלך," זעם. "באללה אלעזים," צעקתי, "אני מלוכני, והמשפחה שלי אהבה

את המלך פייצל השני בעיראק". אחר צחק, נתן לי אגרוף באף ואמר, "פחדן אחד. אחרי מכה אחת נהיית מלוכני". והשלישי ירק בפניי וצעק, "אתה לא תצא מכאן לפני שתודה, יא בן זונה". "אמא שלך זונה," צעקתי בחזרה. בתגובה הניח את רגלו על צווארי. חתיכות שיניים שבורות מילאו את פי, וחששתי שתכף אבלע אותן. כשהרפה ממני, בקושי הצלחתי להזיז את איברי גופי. נותרתי לישון כך על הרצפה, אינני יודע עד מתי. כאשר התעוררתי, התחלתי לבכות והתחננתי לאוכל ולשתייה. אבל איש לא הגיע. נראה שאחר כך איברתי את הכרתי, וכאשר פקחתי את עיניי הייתי באולם גדול, מוקף בשלוש צעירות בלונדיניות. הן תפרו את החתכים בפניי וטיפלו בפצעים בגופי. אחר כך הבנתי שהן צ'רקסיות.

כעבור זמן הגיע אחד הגברים שעינו אותי ואמר לי, "יא בן זונה, יש לך מזל. אנחנו משחררים אותך היום". הבנתי שהחליטו להסגיר אותי לשלטונות העיראקיים, אבל דבר-מה קרה ברגע האחרון וההחלטה השתנתה. הם הסתפקו בהחלטה לגרש אותי מירדן בתוך עשרים וארבע שעות. אחר כך התחוויר לי שווג'יה אלנג'אר היה מנהיג באחד מארגוני השמאל שהתנגדו למשטר הירדני, וכי אשתו דיברה בענייני עם שר הפנים הירדני, אשר היה חבר עבר של בעלה. הבנתי שאני בר-מזל, שכן התיק שלי כבר הגיע לראש שירותי המודיעין הירדני ע'אזי ערביאת שנחשב ל"קצב אמיתי", אך רצה הגורל, ובבוקרו של אותו היום, כשהיה ע'אזי ערביאת בדרכו חזרה מאחד מכינוסי הביטחון במדינות המפרץ, היה מעורב בתאונת דרכים ונהרג במקום. בשל כך הועבר תיקי ממשד הביטחון אל משרד הפנים, ושם בוטלה ההחלטה להסגיר אותי לשלטונות העיראקיים.

לאחר שחרורי מן המעצר פגשתי את אשתו של אלנג'אר, והיא סיפרה לי שבעלה יישאר בכלא תקופה ארוכה. הוא כבר נכלא כמה פעמים בעבר. פעם פרסם מאמר בכמה עיתונים יומיים וחשף בו שתקציב ההוצאות של משפחת המלוכה הירדנית גבוה מתקציב המדינה.

כאשר דרשו ממנו שיחזור בו, התעקש על עמדתו ולכן נכלא לארבע שנים. אשתו של אלנג'אר נתנה לי צ'ק על סך שמונים דינר, ולאחר דין ודברים מעורב בצעקות ובתחנונים עם הבנק הצלחתי לפדות אותו עוד באותו הערב.

אחר כך הלכתי למשרד של עבד אלג'ואד צאלח, והוא הציע לי לשים פעמיים למערב ביירות, ואף צייד אותי במכתב מטעמו. התעכבתי אצל חברי תאופיק, סגרתי אצלו את החוב ונפרדתי ממנו, ואז פניתי אל התחנה המרכזית בעמאן ועליתי על מונית לרמשק. ברמשק לא ביליתי יותר משעתיים. קניתי נעליים חדשות וז'קט עור שחור, שהיה באופנה באותם הימים. אחר כך תפסתי מונית ואמרתי לנהג, "אני צריך להגיע למערב ביירות." והוא אמר, "עלה".

כעבור שעותיים הגעתי ליעדי, אל שכונת אלפאפהאני. שאלתי שם על החבר הערבי עואד. נאמר לי שהוא מנהיג המפלגה הקומוניסטית, והונחתי למשרדו ברחוב עפיף אלטיפי. האיש קיבל אותי בזרועות פתוחות והנחה את עובדי המשרד לטפל בי. הם שיכנו אותי באופן זמני בדירה של קריין ברדיו הפלסטיני שנסע לטהראן כדי לסקר את האירועים שהתרחשו באותה עת באיראן, לאחר הגעת חומייני. כעבור ימים אחדים הצטרפתי לחזית הדמוקרטית לשחרור פלסטין, שמפקדתה שכנה בלב שכונת אלפאפהאני. תפקידי היה לתמצת את הנאמר ב"קול ישראל" בערבית ולכתוב דוח על מה ששמעתי. העבודה הייתה משעממת מאוד. הקלטתי בקלטות את החדשות מן השעה שבע וחצי בבוקר עד חמש אחר הצהריים. אחר כך תמללתי את ההודעות החשובות, הדפסתי אותן על נייר סטנסיל וערכתי אותן במהדורת ערב שכינתי "עלון שידורי קול ישראל". תחילה הדפסתי עשרים וחמישה עותקים מן העלון, אבל עד מהרה גדל הביקוש, ולאחר חודשים אחדים נעשה העלון שלי מבוקש יותר מהעלון של סוכנות "ופא" הפלסטינית, שמספר העובדים בה - פלסטינים, סורים, עיראקים, מצרים וסודאנים - עלה על מספר העמודים של אלף לילה ולילה.

עם הזמן נעשיתי אחראי לנושאים המנהלתיים במרכז התקשורת. אחר כך נוספה למשימותיי האחריות על הפקת "אלֶחְרִיָה", כתב העת המרכזי של הארגון, ואף ערכתי תחקירים עיתונאיים על הלוחמים הפלסטינים בחזית בדרום לבנון. הספקתי גם להתאהב בצעירה לבנונית יפהפייה. הייתה זו תקופה יפה בחיי, אבל למרות כל העבודה הקשה שלי, נותרתי ללא דירה לגור בה ונאלצתי לישון במרפסת בקומה השמינית של בניין התקשורת המרכזי. בכל ערב הייתי קונה כמה פחיות "היינקן", ואחרי שגמעתי אותן הייתי פורש שמיכה על הרצפה במרפסת והולך לישון עליה. כשהתחוללו המאבקים המזוינים בין הארגונים הפלסטיניים השונים, ואלו פרצו כמעט מדי שבוע, הייתי מכניס את מיטתי המאולתרת מן המרפסת פנימה, מפחד הכדורים השורקים באוויר, שרבים מהם פגעו בתקרת המרפסת.

באותה תקופה הכרתי את פרנסואה, צעיר צרפתי שהתנדב לכוח הרפואי בביירות. הוא היה בא לארכיון בצהרי כל יום כדי לקרוא את "Le Monde" ואת "La Nouvelle Observateur", אשר היו מגיעים אלינו דרך קבע. באחד הימים הלכתי איתו למסעדת "אלשמוע", "הנרות", בסמוך לאוניברסיטה הערבית של ביירות. הזמנו שתי מנות פול ופלאפל וכמובן כמה פחיות היינקן; שתינו המון היינקן באותם ימים. לפתע נכנס למסעדה גבר חמוש, כיוון קלצ'ניקוב לרקתי וצעק, "יא בן זונה, יא כלב, יא חתיכת חרא". הוא חזר על כל הקללות שבמילון והצמיד בכוח את קנה הקלצ'ניקוב לרקתי. כל הלקוחות הסתכלו עלינו כאילו היינו בסצנה מסרט. ואני רק אמרתי לו בשלווה, "חבר, לא עשיתי לך כלום. למה אתה תוקף אותי?" "אני לא חבר שלך, יא אידיוט", הוא ענה. "אתה מכאיב לי, יא אחי, יא חבר", הפצרתי בו, "תרחיק את הנשק מהראש שלי ובוא נדבר על העניין". "אם היית יודע מה זה כאב, יא פחדן, אמר לי, "לא היית פוגע ברגשות של אחרים." הסתכלתי על פרנסואה והפצרתי בו במבטי שיתערב בעניין. "החבר סמי הוא חבר יקר", אמר פרנסואה בערבית, והחמוש ענה לו,

"אני מכיר אותך. אתה רופא צרפתי טוב לב. אל תגן על המניאק הזה".
"מה עשית לו?" שאל אותי פרנסואה באנגלית. "כלום, נשבע לך, " עניתי.
החמוש נעץ שוב את קנה הקלצ'ניקוב ברקתי ואמר, "אז אתה מכחיש
שתקפת את אחותי הקטנה?" אחר כך דרך את נשקו ואמר, "אני אפוצץ
לך את הראש". "אני לא מבין מה יש לי בראש שמצדיק את התשוקה
של כולם לפוצץ אותו. כשהפלנגות עצרו אותי גם הם רצו לפוצץ אותו.
ועכשיו הפלסטינים. למה זה מגיע לי? אני סך הכול בחור טוב," אמרתי
בייאוש. כששמע את הדברים שאל אותי החמוש בעדינות, "הפלנגות
באמת עצרו אותך?" וכשאישרתי, הרחיק את הנשק מראשי. "אני חושב
שטעיתי לגביך, " אמר ונישק את ראשי, "סלח לי, חבר".
אחר הדברים האלה הזמנו אותו לשבת איתנו והזמנו לו אוכל ומשקאות.
אחרי שחיסל בקבוק היינקן בשתי לגימות, נראה שבע רצון. כאשר הבנו
שחברנו שתיין לא קטן שמסתובב עם נשק אוטומטי, מיהרנו לשלם את
החשבון ויצאנו מן המסעדה.

כעבור זמן־מה עברתי לגור בחדר קטן באחד הבניינים באלפֶּאֶהֶאני
שכולם כינו אותו ה"שרתון". את הלילות הייתי מבלה בשתייה ובהרהורים
על קולנוע. בעיני רוחי ראיתי את בני משפחתי, אשר לא הייתי איתם
בקשר מאז עזבתי. כאב לי כאשר ראיתי שהמרחק ביני ובין הנסיעה
לאמריקה הולך וגדל, וככל שהזמן חלף, כך נראתה לי הנסיעה אפשרית
פחות ופחות.

בוקר אחד החלטתי לשים קץ לשהותי בביירות. התקשרתי אל ד"ר
מְח'תאר, מנהל ההסברה, ואמרתי לו שאני רוצה לנסוע לאמריקה
לעשות קולנוע. "לאמריקה?" הוא שאל מיד, "איך אתה יכול לחשוב על
נסיעה למדינה האימפריאליסטית הנתעבת?" ואז נתן לי הרצאה שלמה
על האימפריאליזם והקולוניאליזם, ועל תנועות השחרור העולמיות.
חזרתי ואמרתי לו, "יא דוקטור, לי אין שום קשר לפוליטיקה. השלמתי
את השירות הצבאי שלי בעיראק, ואני עובד כאן איתכם כבר שלוש

שנים. בבקשה תעזור לי. " על הבקשה הזאת חזרתי מדי יום ביומו, וד"ר מח'תאר היה מחייך בתגובה ואומר, "נראה". אבל מזל לא היה לי. בשבוע שכתננתי בו את ה"בריחה" אירע הטבח באלפאכהאני.

בבוקר יום שישי, 17 ביולי 1981, בעודי יוצא מן הבניין שגרתי בו, פגשתי את פרנסואה, ולאחר שקבענו שיבוא אליי באותו הלילה, הוא הכניס את ידו לכיסו, הושיט לי חמש-עשרה לירות ואמר בחיוך, "תביא לנו בקבוק 'נפוליאון' שנשתכר הלילה".

המטוסים הישראליים החגים מעל ביירות היו עבורנו עניין שבשגרה, משום כך כבר לא נתנו עליהם את דעתנו. פרנסואה נפרד ממני, וכת צחוק יפה מרחפת על פניו. אולם הוא לא הספיק לעשות אלא צעדים ספורים, והמטוסים כבר הטילו את מלוא מטענם על השכונה. אור השמש כבה, ועלטה השתלטה על הכול. השכונה הפכה לגיהנום. יותר משעה המתנו עד שהרוח פיזרה מקצת מעשן הפצצות ומאבק הבניינים, ולעינינו נגלה מראה נורא. ברחובות היו פזורים מאות הרוגים - ילדים, נשים וגברים. מולי הייתה שרועה גופתו של פרנסואה. היא הועברה לקבורה בצרפת.

דחיתי את נסיעתי לזמן־מה כדי לשכוח את הטבח באלפאכהאני. אבל לא שכחתי. קניתי תעודת מסע לבנונית המיועדת לפליטים פלסטינים ונסעתי לקפריסין כדי לעבוד באחד מכתבי העת הערביים בניקוסיה. תחילה עבדתי בארכיון כתב העת, ואחר כך התחלתי לפרסם בו מאמרים על קולנוע, ומתוקף תפקידי נסעתי מפעם לפעם למצרים. בכל פעם שהיתי שם חודשיים או שלושה. בזמן שהותי שם עקבתי בעניין אחר פעילות אולפני הקולנוע המצריים וקיימתי שיחות עם כוכבי וכוכבות הקולנוע המצרי. כאשר פג תוקף התעודה, נסעתי לתוניס, ושם השגתי מכתב המלצה ממשרדו של יאסר ערפאת ונסעתי לעדן. מכיוון שלא הייתי שייך לשום ארגון, לא קיבל את פניי איש, ואת היום הראשון ביליתי בשינה על חוף הים. בעדן מכרתי את המצלמה שלי, את מכשיר ההקלטה, את חולצתי ואת מכנסיי החדשים.

בכל יום מימות השבוע ביקרתי בארמון הנשיאות, עד שהזדמן לי לפגוש את האדם שחיפשתי - היועץ לנשיא הרפובליקה. הוא לקח אותי במכוניתו אל מלון "אלשאליהאט" ששהו בו רבים מן המומחים הרוסים באותו הזמן. כעבור ימים אחדים השגתי דרכון תימני. נסעתי איתו לניקוסיה, אבל כתב העת סירב להעסיק אותי. באותם הימים התגלעה מלחמה בין הכוחות של יאסר ערפאת למתנגדיהם, שנתמכו על ידי הכוחות הסוריים והלוביים. ערפאת היה מכותר פעם נוספת. רופאות מנורווגיה או מדנמרק, אינני בטוח מנין, הביאו מנות דם רבות לפצועים הפלסטינים בבתי החולים בטריפולי. נשאלתי אם אהיה מוכן ללוות אותן, והשבתי בחיוב. בערב הייתי שותה ג'ין עם טוניק ב-"Coach Pub" עם בעל הפאב, חברי הקפריסאי ניקוס. סיפרתי לו שאני עומד לנסוע למקום שלא אחזור ממנו, והוא חיך ושאל, "אתה נוסע לצפון לבנון?" לאחר שאישרתי, הניד בראשו ואמר, "החיים שלך הם סרט."

באותו ערב התעוררה בי תשוקה לדבר עם בני משפחתי. בבית שכנתנו החאג'ה אם אחמד היה מכשיר טלפון. כשענתה לי, סיפרה לי אמי שהם היו משוכנעים שמהו קרה לי בביירות. אחר כך ביקשתי לדבר עם אבי. היא צחקה ואמרה, "יא אבני, אתה עדיין מג'נון." כעבור רגעים אחדים שמעתי את המהומיו של אבי. "אה, אה, אה. הו, הו. אה, אה. הו, הו. האהאהא." "אני מבין אותך, יא אבי, עניתי לו בעודי צוחק, "גם אני אוהב אותך. תאמין לי, לא שכחתי כלום, ובקרוב אגשים את חלומנו." הוא ענה לי פעם נוספת, "אה, אה, הו, הו. אה, אה, אה. הו, הו. האהאהא." עניתי לו בשפתו, "אה, אה, אה, אה. הא-האהא. או, אוה, אוה, האה, הו, הא, אה, אה, אה." וכאשר ניקוס הניח את ידו על המכשיר וניתק את השיחה, כיסו הדמעות את פניי.

בדרך מלרנקה לטריפולי הלבנונית, היטלטלה ספינתנו הקטנה בין הגלים הענקיים. אחת הרופאות התבוננה בי וקבעה שאני נראה כמו אחד המלחים. התמלאתי שמחה משום שהרגשתי שאם כך, אני כנראה

שחקן טוב. עדיין היינו בלב הים כאשר הגיע הקפטן והרגיע אותנו שהסכנה חלפה. הוא התכוון לכך שנחלצנו מן הסכנה של חטיפה על ידי הישראלים, שכבר השתלטו על כמה ספינות באותה תקופה. לפני שהגענו לנמל טריפולי, ראינו מרחוק טילים נוחתים במחנות הפליטים הפלסטינים שבחסות ערפאת. אחר כך הועברו מנות הדם הסקנדינביות אל בתי החולים הפלסטיניים בלבנון.

בטריפולי יצאתי לחפש את חברי ח'ליל סלמאן, העוזר החשוב ביותר של ערפאת ואבו ג'האד. ח'ליל שיכן אותי בדירה יפה באזור אלזאהריה. בערב הגיע אסמאעיל, אחד העוזרים של אבו ג'האד. הוא היה צעיר מצודד ועדין מאוד. "אני לא גר פה," אמר לי, "אבל אני מחזיק מפתח." אחר כך המשיך בחיוך, "אתה צריך לשמוח שבאתי כי הבאתי לְחֶמָה בעג'ין לאכול." אסמאעיל, כך הבנתי, ישן בדירות שונות מסיבות ביטחוניות. כאשר התעוררתי בבוקר ונכנסתי לסלון בבגדיי התחתונים, הופתעתי לראות בו את יאסר ערפאת ואת אבו ג'האד מתווכחים בכעס על המצב בשדה הקרב. אמרתי להם, "בוקר טוב," והם ענו לי. וכאשר נכנסתי למטבח, ראיתי אחדים ממלוויהם שותים תה ומעשנים בתאוותנות. התמלאתי בושה. לאחר שערפאת, אבו ג'האד והמלווים עזבו את הדירה, הבחנתי בכתם דם ובחתיכת זכוכית על השטיח. משטח הזכוכית שכיסה את השולחן היה שבור. למחרת ראיתי בעיתונים תמונה של יאסר ערפאת וידו חבושה.

לאחר ימים רבים של קרבות מרים החלו הכוחות הפלסטיניים דיסידנטיים שהגיעו מסוריה ומלוב להתקדם בכוח. בחדשות החלו לדבר על תיווך צרפתי ליציאת ערפאת וכוחותיו מטריפולי לתוניס. ערפאת הורה למשוך את כל הכספים מן הבנקים הלבנוניים, וח'ליל סלמאן חילק כסף לבנוני לרבים מן העיתונאים הערבים והלבנונים, שהיו מתומכי ערפאת בתקשורת. כאשר אמרתי לח'ליל שברצוני לחזור לניקוסיה, הוא נתן לי מזוודת עור קטנה מלאה בשטרות כסף לבנוניים, ואני עליתי על ספינת נוסעים קטנה וחזרתי לקפריסין. בבנק

העממי בקפריסין החלפתי את הלירות הלבנוניות, שהיו שוות חמשת אלפים ג'ינה קפריסאיות. בלילות הייתי יושב ב־Coach Pub או יוצא למועדוני לילה. ערב אחד הכרתי שם צעירה הולנדית. היא אמרה לי שהיא מכירה מקום שמכין ארוחות בוקר נהדרות, ובעיקר דיברה על מנה מסוימת שאהבה במיוחד. כשיצאנו לשם הייתה השעה חמש לפנות בוקר, וכשגיליתי שהמנה שהיא דיברה עליה היא "פאצ'ה", סיפרתי לה בהתרגשות שלמעשה מדובר באוכל עממי עיראקי. אמרתי צוחק, "בעיקר אוכלים אותו הפועלים והחיילים מוקדם בבוקר." בשעה שסעדנו את לבנו, הציעה ההולנדית שניסע לבלות כמה ימים בכפר קטן ויפה ששמו אֵיה נַאפֶה.

כשחזרנו מאיה נאפה נסעתי לתוניס. שכרתי שם דירה המשקיפה על הים באזור סיד־בו־סעיד. חייתי חיי לילה סוערים והתאהבתי בצעירה תוניסאית. כאשר התרוששתי, התקשרתי לבקש עזרה מחברי ח'ליל סלמאן, והוא מינה אותי לכתב של "אל־פל־אד" בקפריסין. באותה תקופה היה חברי המשורר התוניסאי מְצַטפֶא אלחודאד מדרבן אותי כל העת לעזוב את תוניס ולנסוע לאירופה. "העולם הערבי", חזר ואמר לי, "הוא בית קברות אחד גדול." אולם כאשר ביקשתי ויזה לבריטניה נדחתה בקשתי, וכאשר ביקשתי ויזה לפריז, הודיעו לי בשגרירות שהסוגיה מצריכה אישור של משרד הפנים. הרגשתי שאני הולך ומסתבך, שאני אבוד בעולם. חלומתיי על הקולנוע חזרו לטרוד את שנתי. התחלתי להפריז בשתיית אלכוהול, אפילו בבקרים לא היססתי לשתות משקה תאנים אלכוהולי בשם "בוֹכֶא", שיש המכנים אותו הוודקה של היהודים. גם יחסי עם חברתי זהרה הסתיימו לאחר שאחיה, שהיה סוחר סמים בשוודיה וכשחזר לתוניס גילה את אלוהים, איים עליה ברצח "אם תמשיך להיפגש עם העיראקי הכופר הזה."

באחד מימי חג המולד התהלכתי ב"פֶאב סְוִיקָה", השוק העממי בבירה תוניס, ובחלון ראווה של מְסַפְרָה עממית ראיתי תמונה של גבר מֶלֶ תינוק. נעצרתי לרגע ושקעתי בהרהורים. נזכרתי כמה פעמים בחיי

נשאלתי אם אני נימול: ברחוב, בבית הספר, כאשר התגייסתי לצבא וכאשר ביקרתי בערים ערביות. תמיד השבתי בשלילה, ואז היו לועגים לי ומסבירים לי את החשיבות שבמילה. הלהט והיצריות המתמיהים שנהגו לדבר בהם על הסוגיה גרמו לי לפעמים להרגיש כאילו כל בעיות העולם הערבי קשורות באיבר המין שלי. בהחלטה של רגע נכנסתי אפוא אל המספרה וביקשתי מהספר לבוא איתי למול צעיר בן שתיים-עשרה שמתגורר איתי. אני גם אשלם את מחיר הנסיעה במונית, הבטחתי.

הספר נענה, לקח את תיקו והצטרף אליי. כאשר הגענו לביתי, התוודיתי שאין ילד בן שתיים-עשרה; הצעיר שדיברתי עליו הוא אני. אני בן עשרים ושמונה ורוצה לעבור מילה. הוא הוציא סיגריה מכיסו וסיפר לי שפעם מל צעיר צרפתי בן שלושים, ומאז לא שמע ממנו. אך למרות אזהרותיו לא משתי מהחלטתי, והספר מל אותי ללא הרדמה. אף על פי שכאב לי מאוד, הסתכלתי עליו כאילו הוא חותך חתיכה מגופו של אדם אחר. לעתים אני תוהה עד כמה שבורה הייתה רוחי באותה העת.

כאשר הספר סיים את מלאכתו, אמר לי בחיוך, "הנה, אללה הכניס אמונה בלבך." ובעודו מדליק סיגריה הוסיף, "אני שמח שהפכתי אותך למוסלמי כמו ידיי." הבטתי בו לרגע, ואינני יודע מדוע, אמרתי לו בלי לחשוב על ההשלכות: "ובעצם, למה שלא אהיה יהודי, יא חאג'. גם היהודים נימולים." האיש לא היה מרוצה מדבריי, ובקול צרוד אמר, "שלם לי בבקשה." הצבעתי על מכנסי הג'ינס שהיו תלויים על הדלת. הוא הביא לי אותם, שילמתי לו את שכרו והוא יצא מדוכדך. יומיים תמימים הייתי שרוע על הרצפה, סובל מכאבי תופת. נזכרתי באבי אשר היה מעביר את אצבעו המורה השמאלית על אצבעו המורה הימנית ומנגב את אפו כאילו הוא מקנח אותו. משמעות הדבר הייתה שאנשים שחתכו להם את איבר המין הם אנשים מלוכלכים.

הייתה שעת צהריים כאשר שמעתי נקישה על הדלת, ואל הבית נכנסה חנאן, חברתי האלג'ירית אשר התחילה לתת לי שיעורים בצרפתית. כאשר סיפרתי לה מה קרה, היא התפקעה מצחוק. אחר כך הלכה וקנתה עוף צלוי ובקבוק יין אדום. גם כאשר חזרה היא עדיין צחקה. אחריה ביקרו אותי חבריי ח'מיס ומחמד אלעיוני, וגם שניהם התפקעו מצחוק לאחר ששמעו את הסיפור. "ידעתי שאתה מג'נון," אמר מחמד אלעיוני, "אבל זה שיא השיאים." ואני לחשתי, "חתכתי את האיבר האימפריאלי החשוד בגופי."

כעבור יומיים הגיע אליי מלצר ממסעדת "אלנאזור" כדי לספר לי שפקיד מן השגרירות הצרפתית התקשר והודיע על אישור הוויזה שביקשתי. ירדתי לבית המרקחת במרכז סיד־בר־סעיד וקניתי תרופות. למחרת נתן לי חברי ח'ליל סלמאן כשלושת אלפים דולר, ואני נסעתי סוף־סוף לפריז.

לאחר זמן־מה בפריז הכרתי צעירה צרפתייה בשם ואלרי, והפכנו חברים. לקחתי אותה לקולנוע ושימחתי אותה בסיפורים על ילדותי ותשוקתי לקולנוע. לילה אחד, כשהיינו בדירה שלה, אמרתי לוואלרי שאני חייב לחזור למלון. היא הציעה, "אתה יכול להישאר כאן." התנצלותי, וקבענו להיפגש ביום שלמחרת. היא הסתכלה עליי בתימהון. הדבר חזר על עצמו למחרת. אז ואלרי שמה לב לכך שאני נמנע מלגעת בה. רציתי לספר לה שאני עדיין סובל מכאבים בשל ניתוח שעשיתי לאחרונה, אבל בכל פעם שניסיתי, לא מצאתי את האומץ לדבר. בטיפשותי בחרתי להיעלם מעיניה למשך כמה ימים.

כאשר הרגשתי שכל דבר חזר למקומו ושכתי לקו הבריאות, קניתי זר פרחים, הלכתי לדירתה ודפקתי על הדלת. כאשר הדלת נפתחה, ראיתי צעיר אפריקאי עומד מולי. אמרתי לו שאני מחפש את ואלרי. הוא אמר שהיא מתקלחת. אמרתי לו שאני חבר ותיק. והוא אמר לי שהוא החבר החדש שלה ושהוא מחוץ השנהב. נתתי לו את זר הפרחים ואמרתי שאעבור ביום אחר לומר שלום לוואלרי. כאשר נעל את הדלת, הוא צחק.

*

"אתה בטוח שהוא היה מחוץ השנהב?" שאל אותי הפקיד במחלקה
למקלט מדיני בעודו מתרומם מכיסאו, כשבידו תיק הבקשה שלי
למקלט בצרפת.

"מי?"

"הצעיר שגנב לך את החברה."

"אני חושב. האם זה קשור בבקשה שלי למקלט מדיני?"

"לא, לא, ענה הפקיד והוסיף בחיך, "אני רק רוצה לוודא שהוא

היה מחוץ השנהב."